Audit vzdělávacího systému 2025: Plné třídy i prázdné lavice: Jak ve školství pracovat s demografickými daty?

11.3.2026 - Nikola Šrámková | EDUin

Demografické změny budou mít významný dopad na český vzdělávací systém. Některá velká města řeší rostoucí počty žáků a nedostatečnou kapacitu škol, určité venkovské a periferní oblasti zase to, jak udržet školy tam, kde počet dětí klesá. Audit vzdělávacího systému 2025, který včera v Senátu představila organizace EDUin, upozorňuje na nutnost systematicky pracovat s demografickými daty a hledat řešení, která zajistí dostupné a kvalitní vzdělávání bez ohledu na populační výkyvy.

„Řešení výzev demografického vývoje by mělo patřit k nejzásadnějším agendám současné politické reprezentace a jako prioritu by si ji měla zvolit i nová vedení obcí, která vzejdou z komunálních voleb v roce 2026," stojí v úvodu analýzy. Na konkrétních příkladech pak přibližuje kolísavou demografickou křivku současného Česka.

Často zmiňovaná data za celou republiku uvádí stále klesající počty v Česku narozených dětí. Celkový počet obyvatel v tuzemsku drobně roste, v kladných číslech ho drží především migrace směrem do Česka. Dopady poklesu porodnosti však budou v různých obcích rozdílné, čelíme dnes především nerovnoměrnému rozmístění dětí. Některé oblasti mladé obyvatele dlouhodobě ztrácejí a budou řešit úbytek dětí, jiné naopak rychle rostou.

Analýza popisuje konkrétní dopady demografických rozdílů na vzdělávání v Česku. „Demografický vývoj bude mít v různých částech republiky velmi odlišné dopady. V některých obcích poroste tlak na kapacity škol a učitelů, jinde budou obce řešit úbytek dětí a udržitelnost místního školství. Významným tématem je také rostoucí podíl dětí s odlišným mateřským jazykem nebo odliv mladých a vzdělaných lidí z některých regionů," popisuje Nikola Šrámková z EDUinu, autorka této analýzy.

Lidé, odbornost a data jako spojité nádoby

Analýza zároveň upozorňuje na důležitost systematické práce s demografickými odhady při plánování místní sítě škol a jejich kapacit. „Lidé, odbornost a data jsou spojité nádoby. Můžeme mít skvělá data, ale pokud nevíme, co s nimi, nedokážeme je vhodně využít. Naopak bez kvalitních dat ani odborníci nemohou dělat správná rozhodnutí," uvádí v komentářích k analýze Petr Meyer, který se věnuje geografii vzdělávání na ústecké Univerzitě Jana Evangelisty Purkyně (UJEP).

„Aby obec mohla efektivně plnit své zákonné povinnosti v podobě zajištění povinné předškolní a školní docházky, musí mít k dispozici kvalitní a podrobnou demografickou prognózu," doplňuje Nikola Šrámková. Ta umožňuje včas odhadnout, kolik dětí a žáků bude v daném roce nastupovat do mateřských, základních a středních škol, a přijmout tomu odpovídající opatření.

Jak na meziobecní spolupráci

Analýza v závěru přibližuje několik konkrétních opatření, která mohou obcím pomáhat řešit demografické výkyvy. Popisuje i možnosti meziobecní spolupráce, kdy se více obcí může domluvit na společném školském obvodu, nebo kdy svazek několika obcí může zřídit společnou svazkovou školu.

„Meziobecní spolupráce může být cestou, jak i při nižším počtu dětí udržet dostupné kvalitní vzdělávání, a zároveň hospodařit s veřejnými financemi efektivněji. Zvolené řešení však nesmí výrazněji snížit dostupnost mateřských a základních škol a musí brát ohled na charakter osídlení a být ekonomicky udržitelné," navrhuje Nikola Šrámková.

Ministerstvo školství vznik svazkových škol podporuje – stejně jako v případě společné školské právnické osoby i tzv. svazkové školy dostávají od ledna 2026 na každého žáka o 20 % více peněz než základní školy zřizované jedním zřizovatelem. Svazkové školy nevyužívají jen obce, které se potýkají s poklesem počtu dětí. Do této spolupráce vstupují i obce, které řeší nedostatečné kapacity škol. Pro ty může být společný postup hospodárnějším a efektivnějším řešením, pokud jde například o výstavbu zcela nové školy (podrobněji viz příklady ZŠ VIDA a ZŠ Pod Beckovem níže).

V samotném závěru analýza uvádí konkrétní doporučení pro stát i samosprávy, která by měla přispět k tomu, aby jejich demografické plánování bylo mnohem intenzivnější a systémovější.

Více informací:

Nikola Šrámková, analytička EDUinu, autorka analýzy o demografii
604 766 771 / nikola.sramkova@eduin.cz

https://www.eduin.cz/clanky/audit-vzdelavaciho-systemu-2025-demografie-tz